

ER ZIJN VOOR

INHOUD

PAGINA 1
Oog voor diversiteit

PAGINA 2 EN 3

Ervaringen uit Enschede:

- Diversiteitsbeleid biedt winst voor alle betrokkenen
- Blijven zaaien
- Onder geen beding naar verpleeg- of ziekenhuis
- Zodra je binnenkwam werd er koffie voor je neergezet

Overige ervaringen:

- Niet de dokter maar Allah bepaalt
- De imam zette alles naar zijn hand
- Een nieuwe dimensie

PAGINA 4 EN 5

Bij ons speelt het niet
Smaakmakers en ervaringen
uit het land

PAGINA 6 EN 7

En de beroepsmatige zorg...?
Feiten & cijfers
Netwerk & trainingen
Producten & diensten
Marokkaanse maaltijdsoep

PAGINA 8

Debat over etnische diversiteit
Agenda en Colofon

VEEN IEDER

Vrijwilligers Palliatieve
Terminale Zorg
Nederland

VPTZ

Eénmalige uitgave van de Vrijwilligers Palliatieve
Terminale Zorg (VPTZ) Nederland over ondersteuning in
de laatste levensfase in een etnisch diverse samenleving

Beeld afkomstig uit DVD 'Terminaal ziek — dilemma's in migrantengezinnen'

“De vrijwilligers waren net engeltjes die naar ons toegezonden waren. De wereld zag er zo zwart uit voor hun komst. Ik ben ze nu zo dankbaar dat ze ons hebben geholpen. Ze waren voor ons een lichtpuntje in zeer moeilijke tijden, ook voor vader.”

(Turks-Nederlandse vrouw over de inzet van VPTZ-vrijwilligers bij de zorg voor haar vader)

Cor en Ganda, twee vrijwilligers in Enschede

OPEN STAAN VOOR VERANDERINGEN OM ONS HEEN

OOG VOOR DIVERSITEIT

Dertig jaar geleden ontstond in Twente de eerste VPTZ-thuisorganisatie en ruim vijf jaar later startte in Zuid-Holland het eerste hospice. Els Koldewijn (thuis) en Pieter Sluis (hospice) waren de grondleggers die zelf ervaren hadden wat er miste in de zorg voor stervenden en hun naasten. Zij ontwikkelden nieuwe vormen van ondersteuning, buiten wat op dat moment door de beroepsmatige zorg geboden werd.

Hans Bart

Sindsdien is er op het gebied van de vrijwillige palliatieve terminale zorg veel gebeurd. Er zijn inmiddels ruim 200 organisaties (9.500 vrijwilligers) die jaarlijks aan zo'n 8.800 cliënten ondersteuning bieden, thuis en in hospices (VPTZ-registratie-rapportage 2008).

In die tijd is ook de wereld om ons heen veranderd. Grote groepen mensen zijn naar Nederland gekomen om hier te komen werken, om gevaren in hun land te ontvluchten of om herenigd te worden met hun partners of ouders. Velen hebben hier kinderen gekregen en zijn inmiddels oud geworden, en worden nu geconfronteerd met de realiteit dat zij in Nederland zullen overlijden, de plek waar hun kinderen en kleinkinderen zijn.

De etnische diversiteit van de samenleving is toegenomen. Oog voor deze diversiteit hoort er naar mijn idee vanzelfsprekend bij in een organisatie die open staat voor wat er in de omgeving gebeurt en trouw wil blijven aan de missie: “Aan een ieder in de laatste levensfase en diens naasten bieden vrijwilligers – daar waar nodig en gewenst – tijd, aandacht en ondersteuning.”

Het is onvermijdelijk dat je daarbij op vragen en hobbels stuit, bijvoorbeeld: “Lossen allochtonen het niet liever in eigen kring op?” Of: “Hoe kom ik contact met ‘Nieuwe Nederlanders?’”

Of: “Hoe train ik vrijwilligers in het leren omgaan met culturele verschillen?”

Met deze krant wil het Landelijk Steunpunt (LS) organisaties inspireren en ondersteunen om verder te gaan dan het stellen

van de vragen en het benoemen van de hobbels. Ondersteuning bieden aan groepen die je nu nog niet of nauwelijks bereikt (of dat nu migranten zijn of mensen met een psychische of verstandelijke beperking, of kinderen, of ...) vraagt doorzettingsvermogen en denken buiten gebaande paden, in de geest van de pioniers van het eerste uur. Het geeft je tevens een prachtige kans om je organisatie verder te ontwikkelen, je opnieuw te bezinnen op je basale waarden en je missie steeds meer te verwezenlijken. Of zoals een coördinator in deze krant zegt: “Uitvinden wat je kunt betekenen voor allochtone gezinnen geeft een nieuwe dimensie aan het werk. En zo blijft het werk zijn levendigheid behouden.”

VPTZ heeft goede kaarten om een voortrekkersrol te vervullen op het gebied van etnische diversiteit. In het werk van de VPTZ-vrijwilligers gaat het er om jezelf te zijn (authenticiteit), gevoelig te zijn voor wat er bij de ander speelt (sensitiviteit), met de eigen aanwezigheid aan te sluiten op wat de ander nodig heeft (afstemming), te leren van ervaringen (door reflectie) en steeds opnieuw te zoeken naar een goede balans. Het kwaliteitsbeleid, waaronder de training van de vrijwilligers, coördinatoren en bestuurders, is doortrokken van deze begrippen.

Deze focus op de kwaliteit van de relatie biedt prima aanknopingspunten om het gesprek aan te gaan met doelgroepen die we nu nog niet ondersteunen. Vanuit die visie staat niet je aanbod centraal, maar de ander – met welke (etnische) achtergrond

dan ook - voor wie jij er wilt zijn. En als je niet zo veel van die ‘ander’ weet, dan begint 't gewoon met elkaar leren kennen, het gesprek aangaan en kijken hoe je ‘Er zijn’ kunt vormgeven in deze situatie.

Op die manier is het LS in 2006 gestart met gesprekken met allochtone groepen in twee proefregio's. Het idee was om onze ‘tijd, aandacht en ondersteuning’ aan te bieden aan pioniers binnen de allochtone gemeenschap die goede ondersteuning wilden realiseren voor allochtone stervenden en hun naasten. In deze krant is onder andere te lezen hoe deze inspanningen in Enschede hebben geleid tot meer ondersteuning en begrip voor stervenden van allochtone afkomst. En hoe vele VPTZ-organisaties op een bij hen passende wijze aandacht besteden aan etnische diversiteit. Ook komt aan bod hoe enkele allochtone cliënten de inzet van VPTZ-vrijwilligers ervaren hebben. En andersom, hoe vrijwilligers en coördinatoren terugkijken op de inzet bij allochtone cliënten.

Ik hoop dat deze krant u als lidorganisatie prikkelt het eigen diversiteitsbeleid (verder) vorm te geven. Wij willen u daarbij graag ondersteunen, door advies op maat, maar ook met de publicaties en producten rond etnische diversiteit, die u in de eigen organisatie kunt inzetten. Namens VPTZ Nederland wens ik u daarbij veel inspiratie toe!

Hans Bart *directeur Landelijk Steunpunt VPTZ*

De Stichting Leendert Vriel Enschede (LVE) voerde de afgelopen twee jaar een lokaal diversiteitsproject uit. Wat leverde dit de organisatie, de groepen allochtonen in Enschede én de vrijwilligers op?

DIVERSITEITSBELEID BIEDT WINST VOOR ALLE BETROKKENEN

Hacer Bircan

Het diversiteitsproject van LVE was een vervolg op een pilotproject van het Landelijk Steunpunt in 2006 en 2007. Kernpunt in dat pilotproject was om op een open wijze het gesprek aan te gaan over de laatste levensfase met (vertegenwoordigers van) allochtone groeperingen. Op basis daarvan formuleerden de betrokkenen actiepunten, waarmee LVE aan de slag ging.

Hacer Bircan (de Turkse projectcoördinator) en een aantal LVE-vrijwilligers vormden een werkgroep Diversiteit. Van daaruit werden, in samenwerking met sleutelfiguren uit de beide gemeenschappen, 38 voorlichtings- en discussiebijeenkomsten

gehouden voor allochtone groepen. Daarmee werden meer dan 1000 mensen bereikt. Tijdens de bijeenkomsten werd over de ervaringen en belevingen van de laatste levensfase gesproken. De bezoekers van de bijeenkomsten werden daarbij ook geïnformeerd over de mogelijkheden van zorgverlening in de laatste levensfase, met name die van de LVE. Ook heeft Hacer Bircan veel aandacht besteed aan het informeren van verwijzers, met name allochtone thuiszorgorganisaties en allochtone zorgconsulenten bij huisartsen.

Na twee jaar eindigde het project. Maar LVE gaat door op de ingeslagen weg, tot grote tevredenheid van de projectleider. Hacer Bircan: "Als je er geen continuïteit aan geeft, heeft het geen zin. Ik ben blij dat de werkgroep doorgaat met informatiebijeenkomsten voor allochtone groepen en allochtone verwijzers. Zo houd je het onderwerp actueel binnen de gemeenschappen."

Het project heeft veel losgemaakt en in beweging gezet, concludeert LVE in de eindrapportage van het diversiteitsproject 'De zorg voor allochtone stervenden en hun familie': De laatste levensfase is meer bespreekbaar geworden in de allochtone gemeenschap. De kennis over terminaal ziek zijn en de mogelijkheden van LVE is toegenomen. Binnen de allochtone gemeenschap is een grotere openheid gecreëerd naar de Nederlandse cultuur. Er is een actievere discussie op gang gekomen over de manier waarop er wordt omgegaan met terminale patiënten en de onderwerpen die daarin als een probleem worden ervaren, zoals het omgaan met slecht nieuws over de prognose, omgaan met veel bezoek en de drempel om

hulp van buitenaf in te schakelen. Samen wordt er gezocht naar nieuwe manieren en mogelijke oplossingen.

Ook voor LVE zelf heeft het project het nodige opgeleverd. Het bezig zijn met vragen als 'Wat betekent 'er zijn' in allochtone gezinnen?' of: 'Hoe gaan we om met mensen uit andere culturen?' heeft geleid tot meer openheid ten aanzien van allochtonen. Zowel bij vrijwilligers als bij coördinatoren. Het heeft ze doen beseffen dat er veel meer overeenkomsten zijn dan verschillen. Door een aantal inzetten is het vertrouwen gegroeid dat vrijwilligers zowel in autochtone als allochtone gezinnen van grote waarde kunnen zijn.

"Het project heeft een grotere uitstraling gehad dan alleen op het onderwerp 'laatste levensfase'", zegt Bircan. "Het is tevens een bruggenbouwer geweest tussen bevolkingsgroepen. Een eerste contact leidde tot verder gesprek. Er ontstonden verbindingen tussen mensen. Rond de dood delen mensen van allochtone en autochtone afkomst veel identieke gevoelens met elkaar, ook al uit zich dat soms anders. Twee personen van verschillende afkomst die beiden iemand verloren hebben kunnen elkaar vaak veel beter begrijpen dan twee Turken die zo'n ervaring niet met elkaar delen."

Het verslag van dit project met als titel "De zorg voor allochtone stervenden en hun familie" is gratis te downloaden via www.vptz.nl.

BLIJVEN ZAAIEN

Hoewel het diversiteitsproject van LVE formeel ten einde is gekomen, gaat de werkgroep Diversiteit in Enschede gewoon door.

"Een project heeft natuurlijk altijd een begin en een eind", zegt coördinator Margreet van der Meer, "maar het doel van het project – 'goede ondersteuning bieden in de laatste levensfase, ook in

allochtone kringen' – blijft actueel. Daarom gaan we door."

Leden van de werkgroep Diversiteit blijven contact houden met verwijzers en allochtone groepen, onder meer om voorlichting te geven. "En dat blijft nodig", zegt één van de werkgroepleden, Cor Poelmans. "Veel mensen weten nog niet dat de familie er niet alleen voor hoeft te staan als zij thuis iemand verzorgt die in de laatste levensfase is." En passant hopen de werkgroepleden mensen uit allochtone kring warm te maken voor het vrijwilligerswerk.

Organisaties die óók met het onderwerp diversiteit aan de slag willen gaan, moeten zich niet teveel illusies maken over het aantal verzoeken om inzetten uit allochtone kring dat door de contacten

ontstaat. "Net zoals Nederlandse gezinnen er doorgaans niet om staan te springen 'vreemden' in huis te halen, bestaat ook bij allochtonen deze drempel", zegt Margreet van der Meer. "Het succes van de contacten die we opbouwen wordt dan ook niet uitgedrukt in het aantal verzoeken om inzetten, of het aantal allochtone vrijwilligers dat we hiermee werven. Het tastbare succes laat zich wellicht pas over een jaar of tien zien. Wat dat betreft vond ik het bemoedigend dat ik onlangs werd aangesproken door de persoon die dertig jaar geleden aan de wieg heeft gestaan van de Stichting Leendert Vriel, Els Koldewijn. 'Blijf dit volhouden hè', zei ze. We moeten blijven zaaien, ook al is het onduidelijk wanneer de tijd van oogsten komt."

Ervaring met inzet, Hospice Veerhuis, Amsterdam NIET DE DOKTER, MAAR ALLAH BEPAALT

Ineke Zweers is één van de coördinatoren van Hospice Veerhuis in Amsterdam. In het hospice verblijven regelmatig allochtone patiënten.

"In ons hospice verblijven mensen van allerlei slag. Van de deftigste vrouw tot de meest slordige zwerver, van uitgesproken Hollands tot strenge moslim. Ongeacht de achtergrond, kan het contact dat wij met de gasten hebben makkelijk of ingewikkeld zijn. Wat ingewikkeld kan zijn in het contact met moslim-patiënten en hun familie, is dat de dood of het aanstaande sterven niet benoemd kan worden. Zie dan maar eens uit te leggen wat een hospice is. Begrippen als 'sterfhuis' of 'de laatste levensfase' kunnen niet worden gebruikt. Wil je, bijvoorbeeld in een intakegesprek, omschrijven wat voor een huis wij zijn, dan word je dus uitgedaagd erg creatief met taal om te gaan. Dat lukt ons meestal goed. We focussen op de zorg die verleend wordt. We zeggen dat we het 'zo comfortabel mogelijk' voor de zieke willen maken.

Dat er niet over het aanstaande sterven gesproken mag worden, heeft alles te maken met het geloof. In hun visie bepaalt niet de dokter of iemand sterft of niet, maar Allah. Ze blijven dus altijd hoop houden dat het sterven – als het ware – niet doorgaat. Vanuit die gedachte 'moet' de patiënt dus ook altijd blijven eten. Zou je geen eten geven, dan grijp je in in de wens van Allah, en dat mag niet. Het lukt ons doorgaans goed om daarin mee te gaan. Het heeft voor ons geen enkele zin om daar tegenin te gaan. Als iemand zich dreigt te verslikken in het eten grijpen we natuurlijk wel in. Dat gebeurt altijd met de nodige voorzichtigheid, want je moet zien te voorkomen dat je het contact met de familie verliest. Maar als de patiënt in onze ogen schade wordt berokkend, trekken we een grens. Door in gesprek te gaan komen we daar in negen van de tien gevallen wel uit. Het vereist een telkens opnieuw afstemmen op de individuele patiënt en zijn familie. We hebben daar geen algemene regels voor. In feite staat dit trouwens los van de moslim-achtergrond. Ook bij Nederlandse patiënten en hun familie is het afstemmen op de individuele situatie cruciaal. En ook bij Nederlanders komt het soms voor dat er bij voorbeeld niet over de prognose mag worden gesproken. Mijn ervaring is dat er meer overeenkomsten dan verschillen zijn tussen autochtonen en allochtonen. En die verschillen? Die zijn bijna altijd te overbruggen."

Pat Parker, Afro-Amerikaanse dichteres (1944-1989):
"Vergeet dat ik zwart ben, maar vergeet absoluut niet dat ik zwart ben!"

Ervaringen in een Turks-Nederlands gezin in Oss DE IMAM ZETTE ALLES NAAR ZIJN HAND

Gerrie van Berkomp trouwde in 1969 met Remzi Özyon. Bijna veertig jaar later bleek hij doodziek: longkanker. Zeven maanden na de diagnose overleed hij, op 66-jarige leeftijd. De laatste weken waakten vrijwilligers van TTM (Terminale Thuishulp Maasland) aan zijn sterfbed.

"Over die vrijwilligers niets dan lof", zegt Gerrie. "Het is fantastisch dat zij hun nachtelijke uren opofferen aan het ondersteunen van mensen zoals mijn man en ik. In de laatste drie weken waakten ze zes nachten per week. Voordien had ik alle verzorging samen met mijn kinderen gedaan. Nu had ik iets meer rust."

Remzi was, zoals Gerrie zegt, 'waarschijnlijk de meest geïntegreerde Turk in Oss'. "Hij ging hooguit eens per jaar naar de moskee, deed niet mee aan de Ramadan en sprak uitstekend Nederlands." Toen het duidelijk werd dat zijn levenseinde nabij was, wilde hij graag door een imam bezocht worden. "Geen haar op mijn hoofd die eraan twijfelde om die wens te vervullen", zegt Gerrie. "Maar als ik er nu op terugkijk, zou ik dieper op die wens zijn ingegaan: wat bedoelde hij daar precies mee? Bedoelde hij één bezoekje? Want hoe het vervolgens gelopen is..."

Kort samengevat komt het erop neer dat de Turkse gemeenschap in de ogen van Gerrie het ziekte- en sterfbed van Remzi in de laatste weken zo ongeveer overnam, en háár, met haar kinderen,

Het verhaal van Nura Dayan

ONDER GEEN BEDING NAAR VERPLEEG- OF ZIEKENHUIS

Aydin Dayan was 41 jaar toen hij in het ziekenhuis te horen kreeg dat hij niet meer zou genezen van de hersentumor die hij sinds zijn 31ste bleek te hebben. Zijn vrouw Nura beloofde hem dat zij hem thuis zou verzorgen, tot zijn sterven. Ze kreeg daarbij hulp van tal van familieleden, de thuiszorg en de vrijwilligers van de Stichting Leendert Vriel uit Enschede.

“De vrijwilligers die hier in huis voor mijn man hebben gezorgd waren stuk voor stuk lieve mensen”, zegt Nura. “Ze hebben ons zo’n vier maanden geholpen: enkele nachten en enkele dagen per week. Als er ’s nachts een vrijwilliger was, kon ik wat meer tot rust komen. Was er iemand overdag, dan had ik even tijd om boodschappen te doen, of te gaan sporten.”

Nura wist over het vrijwilligerswerk via haar zwager. “Hij had dat opgevangen via een verenigingsavond in de Syrisch-orthodoxe gemeenschap. Maar op dat moment was er nog geen extra hulp nodig voor Aydin. Naarmate de tijd vorderde, werd het zwaarder om voor hem te zorgen. Toen was die extra hulp wel nodig. Anders had hij misschien naar een verpleeg- of ziekenhuis gemoeten. En dat wilde hij onder geen beding.” Nura en Aydin hebben vier kinderen. Ook zij hielpen hun vader verzorgen. Daarnaast kwam zijn broer met zijn vrouw dagelijks langs. Omdat Aydin deels verlamd was, was er veel hulp nodig als hij bij voorbeeld in bed of op een stoel moest worden geholpen. “De hele gemeenschap heeft gemerkt wat voor een uitkomst het is, om in deze situaties vrijwilligers in te kunnen schakelen”, zegt Nura. “Voor de meesten is vrijwilligerswerk een onbekend iets. Iedereen sprak vol lof over hen.”

Dat de vrijwilligers Nederlanders waren en geen mensen uit haar eigen culturele gemeenschap, was niet erg, geeft Nura aan. “Misschien was dit zelfs wel beter. In de eigen gemeenschap is het risico groter dat er over je geroddeld wordt.”

Enkele leden van de werkgroep Diversiteit, v.l.n.r.: Norien Abdoelrahman, Ineke Bastemeijer, Hellen te Selle en Nilgün Büyür

op de tweede plaats zette. Met de beste bedoelingen ongetwijfeld, maar toch. “Toen de imam eenmaal op bezoek was geweest, zette hij alles min of meer naar zijn hand. Er waren bijna voortdurend Turkse mannen en vrouwen aanwezig. Mensen die Remzi in zijn leven nauwelijks had gezien of gesproken. Ik heb ze laten begaan, omdat ik dacht dat dit alles voortvloeyde uit de wens van Remzi. Als hij echter had geweten dat ik en zijn dochters daardoor nagenoeg geen ruimte kregen om op onze eigen manier afscheid van hem te nemen, had hij zijn wens waarschijnlijk anders omschreven. Hijzelf kon in die tijd echter niet meer praten.”

“De complexiteit van de verhoudingen was bij deze inzet enorm”, zegt één van de vrijwilligers, Hans Lorist, “vooral door de cultuurverschillen. Toch was het goed dat we er waren. Gerrie en de kinderen konden dank zij ons wat meer aan hun rust toekomen. Ook konden we een buffer zijn tussen Gerrie en de Turkse gemeenschap. Er was een situatie waarin de imam zei dat de morfiepomp afgekoppeld moest worden. De toediening van morfine zou het onmogelijk maken dat het reciteren van bepaalde Koran-teksten tot hem doordrong. Maar die morfiepomp was niet voor niets juist de dag ervoor aangesloten. Ik kon dat afkoppelen waarschijnlijk beter tegenhouden dan Gerrie.”

Vrijwilliger Ans van der Burgt: “Terwijl cultuurverschillen in het Turks-Nederlandse huwelijk van Remzi en Gerrie nauwelijks aan de orde waren gekomen, bleken ze rondom zijn sterfbed toch opeens aanwezig en voelbaar. Soms werd Gerrie, de dochters en mij verzocht de kamer uit te gaan, omdat er op zo’n moment alleen mannen bij Remzi mochten zijn.”

Gerrie: “Ik weet zeker: als hij nog bij zijn positieven zou zijn geweest, zou het anders zijn gelopen. Hollands. Met meer ruimte voor zijn familie in plaats van de Turkse gemeenschap.”

Cor en Gonda, twee vrijwilligers in Enschede

Ervaringen in Syrisch-orthodox gezin in Enschede: Verhaal van vrijwilligers Cor en Gonda

ZODRA JE BINNENKWAM, WERD ER KOFFIE EN TAART VOOR JE NEERGEZET

Cor Poelmans en Gonda Lanen waren twee van de tien vrijwilligers die regelmatig bij de familie Dayan over de vloer kwamen. Hoe kijken zij op de inzet terug?

Cor: “Aydin was echt blij dat wij er waren. Dat was vanwege de praktische hulp die wij konden geven, maar ook omdat we een luisterend oor konden bieden. Hij was bang voor de dood. Hij kon die angst makkelijker met ons dan met zijn vrouw, kinderen of broer delen. Hij wilde hen niet belasten. Aydin was erg gelovig. We hebben vele uren over het geloof gesproken. Hij kon daar veel steun aan ontnemen. Dat vond ik mooi om te zien.

Dat hij een Syrisch-orthodoxe achtergrond had, maakte voor de inzet niet zoveel uit. Ik waakte aan zijn bed zoals ik aan ieder bed waak. Wat ik wel een duidelijk verschil vond, was de mate waarin je opgenomen werd in de familie en de mate waarin de dankbaarheid voor onze aanwezigheid werd geuit. Nura had bij voorbeeld bijna altijd iets lekkers klaar staan voor de nacht: wat fruit, of wat koekjes. En wat ik ook bijzonder vond, was dat de familieleden heel belangstellend naar ons waren: wie waren wij, waarom deden wij dit...”

Gonda: “Het idee in de familie te worden opgenomen, was inderdaad erg sterk. Zodra je binnenkwam, werd er koffie en taart voor je neergezet. Er werd min of meer verwacht dat je bleef eten. Ik heb in die paar maanden heel wat nieuwe dingen leren eten.”

“Wat ik in Nederlandse gezinnen niet gewend was, was dat het een voortdurend komen en gaan van familieleden en ander bezoek was. Het was overdag eigenlijk nooit stil in huis. Normaal gesproken ben je er vooral voor de patiënt en zijn directe naasten. Maar bij deze inzet was ik meer bezig met de gasten.”

“Wat ik ook bijzonder vond om te zien, was hoezeer de kinderen betrokken waren bij zowel de verzorging van hun vader als bij het hele huishouden daaromheen. Dat heeft veel indruk op mij gemaakt.”

“Pas later merkte ik dat deze inzet voor mij de drempel heeft verlaagd om ook in alledaagse situaties contact te maken met allochtonen. Ik spreek ze makkelijker aan. ‘Ze’ zijn me toch vertrouwder geworden. Eerder was ik geneigd bang voor hen te zijn.”

Ervaring met inzet in allochtone gezinnen, Bommelerwaard EEN NIEUWE DIMENSIE

Leny Merks is coördinator van de VPTZ-organisatie in de Bommelerwaard. Ervaringen met allochtone inzetten deden haar interesse voor het landelijke project ‘Het gesprek aangaan...’ opvlaien. “Uitvinden wat je kunt betekenen voor allochtone gezinnen geeft een nieuwe dimensie aan het werk. En zo blijft het werk zijn levendigheid behouden.”

“De eerste keer dat er sprake was van een inzet bij een allochtoon gezin, maakte ik een grote fout. Ik stuurde twee vrouwen naar de cliënt, een Turkse man. Zij zouden bij hem zijn zodat zijn vrouw even weg kon. Als de man verzorgd moest worden, zou zij er dus niet bij kunnen zijn. Ik had me niet gerealiseerd dat dat ‘not done’ was. Bij de tweede inzet ging het om een Bosnische vrouw die borstkanker had. Daarbij zijn vier vrijwilligers ingezet. Dit is allemaal goed verlopen. De inzet was geregeld door haar dochter, die er wat verzorging betreft helemaal alleen voorstond. De moeder was in eerste instantie heel verbaasd dat ‘vreemden’ haar kwamen verzorgen. Maar ze accepteerde ze wel.

De moeder sprak geen Nederlands. Communicatieproblemen konden enigszins omzeild worden door een schriftje te gebruiken waarin tal van plaatjes stonden. Moest ze naar de wc, dan wees ze een plaatje aan. Wilde ze thee, dan was er weer een ander plaatje. Waar vrijwilligers meer moeite mee hadden was de hoeveelheid eten die aangeboden werd. Natuurlijk weet je dat dat vanuit goedheid en gastvrijheid gedaan wordt, maar dat maakt het juist zo moeilijk om het te weigeren. De ene vrijwilliger kan daarin makkelijker een grens aangeven dan de andere.

In feite is bij de vraag ‘Welke vrijwilliger zet ik in bij een allochtoon gezin?’ dat allochtone kenmerk niet echt relevant. Je probeert gewoon te kijken wat de beste match is, zoals je dat bij iedere inzet doet. Een vrijwilliger die zich sterk afzet tegen de kerk, zet ik bij voorbeeld niet in bij een gelovig gezin.”

Zo zijn er meer overeenkomsten tussen de positie van autochtone en allochtone gezinnen, geeft ze aan: “Dat allochtonen niet makkelijk vrijwilligers inschakelen, dat had je vroeger in Nederland met die grote gezinnen toch ook? Ook toen vond men het een schande voor de buurt als er buitenstaanders moesten komen helpen.”

Kahlil Gibran, Libanees-Amerikaanse dichter (1883-1931):

“Je geeft slechts weinig als je geeft van je bezit, Je geeft pas echt als je geeft van jezelf.”

Leny Merks
foto: Bas Moerman

BIJ ONS SPEELT HET NIET

Medewerkers van het Landelijk Steunpunt horen regelmatig van VPTZ-coördinatoren of -bestuurders: “Wij doen niks met etnische diversiteit, want bij ons speelt het niet. We krijgen vrijwel nooit een aanmelding van een allochtone cliënt. Het past denk ik ook niet zo bij ze, ze lossen het liever in eigen kring op.” We vroegen een aantal mensen daarop te reageren.

Elly van Tol, Hospice en Terminale Thuiszorg Midden-Holland

“Vorig jaar zouden wij deze uitspraak misschien ook zo gedaan hebben. Nadat wij vorig jaar contact gezocht hebben met mensen uit de allochtone gemeenschap weten we nu waardoor de vragen om ondersteuning wellicht niet aan ons gesteld worden. Bijvoorbeeld doordat praten over de dood taboe is in een aantal culturen, het taalprobleem een grote barrière is en de druk op de kinderen vaak groot is, om als kind te zorgen voor je ouders, wanneer die ziek worden en gaan sterven. Er moeten nog veel obstakels overwonnen worden wil onze zorg ook voor mensen uit andere culturen bereikbaar zijn.”

Amadou Sow, Stichting Mondiale Samenleving

“De groei van de allochtone bevolking en de vergrijzing maken het onmogelijk om het diversiteitsbeleid aan de kant te schuiven. Straks zal de zorg, waaronder VPTZ, ook op zoek gaan naar allochtone vrijwilligers om cliënten te kunnen helpen, doordat de vraag naar ondersteuning groter en meer divers zal worden. De meest verstandige coördinatoren zijn hier nu al mee bezig. Diver-

SMAAKMAKERS

Diverse lokale/regionale organisaties hebben de afgelopen jaren het onderwerp ‘Etnische diversiteit’ opgepakt. Een greep uit de activiteiten van VPTZ-organisaties op dit terrein:

Haarlem

Hospice Groep Haarlem e.o. heeft in maart op een kansenbeurs gestaan voor allochtone vrouwen die vrijwilligerswerk zoeken. In mei heeft de Hospice Groep een serie gastlessen verzorgd op een ROC waar veel allochtone mensen onderwijs volgen. In totaal ging het om vijf gastlessen aan vijf verschillende groepen.

Wijchen

Voor VPTZ Wijchen is 2010 een diversiteitsjaar: Reguliere activiteiten staan in het teken van (etnische) diversiteit. De jaarlijkse studiedag ging volledig over etnische diversiteit. Op een vrijwilligersavond vertelde een medewerker van Monuta over rituelen rondom het sterven in verschillende culturen. Er staan nog twee andere vrijwilligersbijeenkomsten gepland, één met een allochtone zorgconsulente en één rond ondersteuning van mensen met een verstandelijke beperking. Voor een vrijwilligersuitje in juni zijn afspraken gemaakt voor een rondleiding in een moskee. Daarna zal een aantal allochtone vrouwen met de vrijwilligers in gesprek gaan over het sterven en waken bij stervenden. Hoe lossen zij praktische zaken op zonder hulp van buitenaf? Tijdens die gesprekken (in groepjes) zullen hartige en zoete hapjes gepresenteerd worden. Een Turks echtpaar zal voor de vrijwilligers een diner gaan koken.

Rivierenland en Bommelerwaard

Vier VPTZ-organisaties in Rivierenland en Bommelerwaard gaan in september op een gezamenlijke avond voor vrijwilligers aandacht besteden aan etnische diversiteit. Ze hebben hiervoor contact opgenomen met Zorgbelang Brabant (voorheen: Regionale Patiënten Consumenten Platforms Brabant). Die organisatie werkt met allochtone voorlichters mantelzorg, die mogelijk een bijdrage aan de avond kunnen leveren.

Alkmaar

In Alkmaar werd een avond in Café Doodgewoon besteed aan het onderwerp ‘Etnische diversiteit’. Op zo’n café-avond zijn alle belangstellenden – vrijwillige en beroepsmatige zorgverleners, patiënten, mantelzorgers – welkom. Er waren sprekers uitgenodigd die over thema’s spraken als overlijden/begraven in de Islam en de cultuur en ziektebeleving van Turken en Marokkanen.

Utrecht

Het Regionaal Netwerk Palliatieve Zorg Utrecht-Stad heeft van de gemeente Utrecht subsidie gekregen voor een tweejarig diversiteitsproject, dat eind 2009 van start is gegaan. De Marokkaans-Nederlandse projectcoördinator werkt vanuit de Stichting Thuis Sterven Utrecht (STSU). Ze legt contacten met voornamelijk Marokkaanse groepen om – samen met vrijwilligers van de STSU en het hospice – het gesprek aan te gaan over de dood en over ondersteuning in de laatste levensfase.

Rotterdam

Rotterdam bereidt een project voor dat met name gericht is op Marokkaanse gemeenschappen in Rotterdam, als vervolg op de gesprekken die het Landelijk Steunpunt in Rotterdam heeft gevoerd met diverse Marokkaanse groepen en ervaringsdeskundige mantelzorgers.

Meer informatie over deze activiteiten is te verkrijgen bij Jos Somsen en Thea Adlim via het Landelijk Steunpunt.

UIT
HET
LAND

Mahatma Gandhi, Indiaas politicus/jurist (1869-1948):
“Leef alsof je morgen doodgaat. Leer alsof je eeuwig leeft.”

Beelden op deze pagina's zijn afkomstig van de DVD 'Terminaal ziek — dilemma's in migrantengezinnen'

siteit begint heel dichtbij, wanneer collega's met verschillende werkstijlen en competenties samenwerken. Vrijwilligers uit verschillende hoeken die goed worden ingezet, halen meer uit zichzelf, in het belang van de cliënt. Er is weinig diversiteit in een organisatie als bijna alle medewerkers blank, vrouw en ouder dan veertig jaar zijn, en uit dezelfde cultuur of religie komen. Door meer diversiteit in je organisatie leer je beter samen te werken met andersdenkenden en kun je elkaar aanvullen. Een grotere diversiteit maakt dat meer potentiële cliënten zich in een organisatie kunnen herkennen. Dit wil niet zeggen dat allochtone cliënten alleen door leden van hun eigen cultuur geholpen willen worden. Het gaat vooral om de herkenbaarheid."

Olivia Sprock, De Luisterlijn Palliatieve Zorg, UMC St Radboud

"Dat veel allochtone terminaal zieken en hun naasten de weg nog niet weten te vinden naar VPTZ-organisaties wil niet zeggen dat er geen behoefte is aan terminale zorg. NIVEL-onderzoek heeft uitgewezen dat veel allochtone mantelzorgers van terminaal zieken zwaar belast zijn, doordat zij – net als autochtone

leeftijdsgenoten – vaak op afstand wonen en een baan en kinderen hebben. Ook vraagt de zorg voor allochtone ouderen vaak veel extra's, door bijvoorbeeld de zorg voor het vele bezoek of het tolken bij zorgverleners. Hierdoor groeit de behoefte aan adequate ondersteuning in de terminale fase onder allochtone groepen."

Evie van Weij, VTZ Nijmegen

"Op dit moment hebben we weinig allochtone cliënten. Niet omdat we denken dat de allochtone medemens het zelf wel opknapt, maar omdat we ontdekken dat we niet voldoende bij ze bekend zijn. Ook de allochtone medemens willen we onze hulp aanbieden, maar dat vergt wel een andere aanpak dan wat we tot nu toe gewend zijn. Wij zullen onder meer naar ze toe moeten om ons bekend te maken en niet andersom. Er moet wederzijds vertrouwen ontstaan, en dat vergt tijd."

Ria Vink, Humanitas Alkmaar

"Daar schrik ik van. Er staat: 'Het past denk ik ook niet zo bij ze ...' Ik denk dan: 'Dat is dus al ingevuld'. Ik vind dat zo makke-

lijk, terwijl de missie van de VPTZ is om 'aan een ieder' tijd, aandacht en ondersteuning aan te bieden. We moeten volgens mij niet blijven hangen in 'het kan niet, het past niet, ze lossen het liever zelf op'. Autochtone Nederlanders wilden het 30 jaar geleden toch ook 'zelf oplossen'? Zie wat er is ontwikkeld, dat was toch ook pionierswerk?"

Thea Adlim, Landelijk Steunpunt VPTZ

"Waar het volgens mij om gaat is dat je je ogen open houdt voor de diversiteit in je werkgebied. Zijn er groepen allochtonen in je werkgebied waar je geen contact mee hebt? Ga eens met mensen uit die groep praten. Zijn er verpleeg- en verzorgingshuizen, of instellingen voor mensen met een verstandelijke beperking of psychiatrische stoornis? Misschien kun je samenwerken rond de ondersteuning voor stervenden. Is er een kindershospice in je omgeving? Misschien zijn er mogelijkheden om rond kinderpalliatieve zorg de handen ineen te slaan. Kortom: Welke mogelijkheden liggen er om de missie van tijd, aandacht en ondersteuning 'aan een ieder in de laatste levensfase en diens naasten' te verwezenlijken in je werkgebied?"

ERVARINGEN

Gouda:
"De stap om hulp in te schakelen zal in de toekomst verkleinen"

Marianne Boone is manager van Hospice en Terminale Thuiszorg Midden-Holland. De eerste stappen in het proces/project 'Het gesprek aangaan' zijn gezet.

"Ik heb met diverse sleutelfiguren in het allochtone circuit contact gehad. Eén van hen nodigde me uit om een avond over dit onderwerp te beleggen voor een klein groepje vrijwilligers, allochtone vrouwen die in of vanuit het buurtcentrum les geven (naaien, koken, fietsen). Het was een zeer succesvolle avond, al liep het totaal anders dan ik had bedacht. Ik had een agenda gemaakt, beginnend met een welkom, een voorstelronde en zo. Maar alle vrouwen kwamen te laat, we zaten in een kleine ruimte op een zolder die eerst vanwege de hitte nog gelucht moest worden, de koffie moest nog gezet... En toen ineens werd de DVD 'Terminaal ziek – dilemma's in migrantengezinnen' vertoond. Die sloeg erg aan. Heel herkenbaar, vond men. "Zo is 't precies. Ik heb het net nog meegemaakt bij de vader van m'n vriendin," zei een vrouw. Een andere vrouw was erg geraakt door wat ze zag. Wel riep het de vraag op: "Hooft het er niet gewoon bij dat je alle zorg zelf doet en dat dat heel zwaar is? Moet je het willen veranderen?" Door 'vreemden' in te schakelen bij de zorg en ondersteuning voor bijvoorbeeld je vader of moeder zeg je dat je het zelf niet meer aankunt, en dat is in feite onbespreekbaar. Dat is volgens mij de belangrijkste drempel, en die drempel is algemeen gesproken veel hoger dan bij Nederlanders. Vragen om hulp kan een Nederlander zelfs sieren, want dat betekent dat hij de situatie realistisch inschat. Dat leeft bij veel allochtonen niet.

Het bleek lastig om uit te leggen wat de VPTZ-vrijwilligers doen: "Wat is 'Er zijn'? Wat doen ze dan?" Want ondersteuning is vooral dingen doen, zichtbaar; boodschappen doen, de kinderen uit school halen. Maar ineens was er toch de klik. Dat je door de inzet van vrijwilligers als mantelzorgers rust krijgt om die dingen zelf te kunnen doen. Ik had op een gegeven moment de ervaring: 'Dit is 't. Dit is het gesprek aangaan. Luisteren naar wat ze vertellen, praten, de relatie aangaan.'

Vanuit het project 'Het gesprek aangaan' blijven we gesprekken voeren met sleutelfiguren. We willen vaker de vraag voorleggen: 'Wat kunnen wij voor jullie betekenen?' Het antwoord kan 'niets' zijn, maar het kan ook zijn dat ons gevraagd wordt een actieve rol te spelen. De generatie die nu sterft, is mijn indruk, hangt meer aan de culturele normen en waarden van het land van herkomst dan de 2e en 3e generatie. Die generaties zijn meer verwesterd. Ik denk dat de stap om hulp in te schakelen in de toekomst zal verkleinen."

Almere:
"Allochtonen zijn ook geïnteresseerd in onze gebruiken"

Terminale thuiszorg wordt in Almere aangeboden vanuit de Vrijwilligers- en Mantelzorgcentrale Almere (VMCA). Marie-José Jongstra is coördinator van de dienst IVT (Intensieve Vrijwillige Thuishulp), waaronder ook de terminale zorg valt.

"Almere kent een relatief hoog percentage allochtonen (zo'n twintig procent - red.), maar dat aantal zie ik niet terug in het aandeel hulpvragen. Ik heb toen gedacht dat het goed zou zijn om mij te verdiepen in de vraag hoe andere culturen met sterven omgaan. Misschien dat dat een begin zou kunnen zijn om contacten met allochtone groepen te leggen. Ik heb een handvol allochtone VMCA-vrijwilligers uitgenodigd om met elkaar te praten over dood en sterven. Dat is een – voor alle betrokkenen – zeer leerzame en warme bijeenkomst geweest. Een Antilliaanse man vertelde hoe hij de overgang van leven naar dood zag. Een Surinaamse vrouw vertelde over het in haar cultuur gangbare rouwproces. Zo bracht iedereen iets vanuit eigen cultuur en eigen persoon in. Binnenkort volgt een tweede bijeenkomst, met nog een paar extra vrijwilligers. Wat voor mij een eye-opener was, was dat de allochtonen ook leergierig waren ten aanzien van de Nederlandse beleving en gebruiken. Ik dacht eigenlijk dat ze dit deel van de Nederlandse cultuur wel 'als vanzelf' zouden meekrijgen, maar dat is dus niet zo. Iedereen – autochtoon én allochtoon – blijkt dan toch erg in zijn eigen kring te leven. Voor mijzelf was het dus ook leerzaam. Een tweede voordeel is dat het mij een bindingsmogelijkheid biedt richting vrijwilligers. Ook onderling, tussen de vrijwilligers, is het verbindend. Praterende over de dood, komen de meest persoonlijke verhalen naar boven. Dat vergeet men niet licht."

Oldenzaal:
"Het contact was hartelijk, warm en spontaan."

Karin Plettenburg en Gemma Spiering zijn coördinator en vrijwilligster van de Stichting Leendert Vriel N.O. Twente (Oldenzaal e.o.)

De Stichting heeft twee ochtenden georganiseerd om contact te leggen tussen de vrijwilligers en een groep eerste generatie Turkse vrouwen. Die vrouwen komen wekelijks samen in het gebouw waar de Stichting de maandelijkse vrijwilligersbijeenkomsten houdt.

"De eerste ochtend zijn we met zijn tweeën op visite geweest bij de Turkse vrouwen. We hebben toen drie dilemma's behandeld uit de DVD 'Terminaal ziek – Dilemma's in migrantengezinnen.' Dat was een schot in de roos. De vrouwen herkenden zich hier duidelijk in en vertelden hun eigen ervaringen. De sfeer was heel open en oprecht en er was oog voor het verdriet dat getoond werd. Voor ons beiden was het een leerzame ochtend. We ontdekten dat ze hopen dat artsen en andere hulpverleners op de hoogte zijn van hun opvattingen over hoe zij met slecht nieuws omgaan. Dat verschilt natuurlijk niet veel met hoe wij in Nederland daar in de jaren vijftig tegenaan keken.

Enkele maanden later kwam er een afvaardiging van de Turkse groep op onze themamorgen. We gebruikten weer drie dilemma's uit de DVD. De vrijwilligers stelden veel vragen. Opvallend was dat deze afvaardiging, die de vorige keer afwijzend stond tegenover de Nederlandse opvattingen, nu genuanceerder dacht. Met name om hulp te vragen, als de zorg te zwaar was, wat ze eerder afwezen. Wij hebben deze twee bijeenkomsten als zeer waardevol ervaren. Gelukkig hadden we geen haast voor dit project, want de samenwerking verliep wel prettig, maar de voorbereiding kostte méér tijd, dan wij gewend zijn. Erg belangrijk is om het vertrouwen te krijgen van de dames. Maar dan is het contact erg hartelijk, warm en spontaan."

EN DE BEROEPSMATIGE ZORG ...?

Op 1 februari 2010 is met financiële steun van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport het project 'interculturele palliatieve zorg' gestart, gericht op de beroepsmatige zorg. Het doel van het project is om kennis uit de palliatieve zorg en de interculturele zorg met elkaar te verbinden. Het project wordt uitgevoerd door het Landelijk Steunpunt VPTZ in samenwerking met Bureau Kwiek en E-n-T Partners en richt zich op de regionale netwerken palliatieve zorg en op zorgondernemers. Het projectteam organiseert een aantal interactieve werkconferenties om sleutelfiguren, deskundigen en beleidsmakers op het terrein van palliatieve en interculturele zorg met elkaar in gesprek te brengen. Verder krijgen in het project drie organisaties (een thuiszorgorganisatie, een intramurale zorgvoorziening en een netwerk palliatieve zorg) ondersteuning op maat bij de ontwikkeling van interculturele palliatieve zorg. Voor meer informatie: Landelijk Steunpunt VPTZ: 030 6596266, pmatla@vptz.nl, www.vptz.nl.

FEITEN & CIJFERS

Bronnen:

SCP (2004). Gezondheid en welzijn van allochtone ouderen.

KWF Kankerbestrijding (2006). Allochtonen en kanker.

NIVEL (2005): Factsheet: Thuiszorg voor Turken en Marokkanen: hoe ervaren huisartsen en thuiszorgmedewerkers dat?

Nederland telde in 2003 ruim 115.000 niet-westerse allochtone 55-plussers, van wie de Surinamers, Turken, Marokkanen en Antillianen de grootste 4 groepen vormden. In 2020 zullen er naar verwachting 3 keer zoveel allochtone ouderen zijn (zo'n 350.000), die samen ruim 6% van de ouderen vertegenwoordigen.

Gemiddeld genomen komt kanker bij allochtonen minder voor dan bij autochtonen. Vormen van kanker die samenhangen met infecties, zoals baarmoederhalskanker en leverkanker, komen wel vaker voor. Het percentage allochtonen onder mensen met kanker in Nederland zal naar verwachting toenemen van 1,8% in 2005 via ruim 3% in 2015 tot ruim 6% in 2030.

Bijna de helft van de huisartsen die een terminale Turkse of Marokkaanse patiënt niet naar de beroepsmatige thuiszorg heeft verwezen, heeft daar achteraf spijt van. De huisartsen denken dat thuiszorg de mantelzorg ontlast zou hebben en dat de verzorging van de stervende beter zou zijn verlopen. Turkse en Marokkaanse terminale patiënten krijgen maar zelden thuiszorg. Bijna altijd is de, soms maandenlange, zorg voor de stervende in handen van één vrouwelijk familielid. Die raakt daarvoor vaak overbelast.

Factoren die er voor zorgen dat Turkse en Marokkaanse gezinnen geen thuiszorg vragen, aangeboden krijgen of de geboden thuiszorg niet aannemen zijn: gebrek aan inzicht in het ziektebeloop bij de naasten van de patiënt, de verwachting (zowel bij de familie als bij de huisarts) dat de familie alle zorg kan en wil leveren en gebrek aan kennis over wat je kunt verwachten van Nederlandse thuiszorgmedewerkers.

Van de niet-westerse allochtonen die in 2006 stierven aan een chronische aandoening, stierf 31% thuis. Dit is vergelijkbaar met het percentage autochtone Nederlanders dat thuis stierf als gevolg van een chronische aandoening (32%). Allochtone Nederlanders sterven relatief vaak in het ziekenhuis: 46% versus 28% van de autochtone Nederlanders met een chronische aandoening. Het aandeel niet-westerse allochtonen dat in een verpleeg- of verzorgingshuis is gestorven, is met respectievelijk 15% en nog geen 3% daarentegen relatief laag.

NETWERK & TRAININGEN

Leden van het Netwerk bij de startbijeenkomst

VPTZ-TRAININGEN OVER ETNISCHE DIVERSITEIT

"VPTZ-vrijwilligers zijn uitstekend toegerust om ondersteuning te bieden aan stervenden en hun naasten, ook als die allochtoon zijn", zegt Hacer Bircan, de Turks-Nederlandse projectleider van het Enschedese diversiteitsproject. "Alleen denken ze vaak dat ze dat in een allochtoon gezin ineens niet meer kunnen. Omdat ze de rituelen en gebruiken niet kennen, omdat ze bang zijn het verkeerd te doen. Maar als je dan in een training wat rituelen en gebruiken leert, wat leert je dat dan over die persoon aan wie jij hulp biedt? Misschien heb je dan juist wel last van wat jij denkt te weten. Het gaat er veel meer om dat je jezelf bent, je open stelt voor de ander en dat je vragen stelt als je iets niet begrijpt."

Met deze uitspraak in het achterhoofd, heeft het Landelijk Steunpunt VPTZ ééndaagse trainingen ontwikkeld over etnische diversiteit voor vrijwilligers en coördinatoren. De trainingen richten zich op 'gewone' VPTZ-begrippen als authenticiteit, sensitiviteit, afstemming, reflectie en balans zoeken, in het contact met allochtone cliënten. De trainingen gaan in op vragen als:

- Wat doen overeenkomsten en verschillen met mij?
- Hoe is het om te verhuizen naar een ander land en daar te sterven?
- Hoe stem ik af met mensen die bijvoorbeeld de naderende dood niet openlijk met elkaar bespreken?
- Hoe zoek ik een goede balans tussen mijn waarden en behoeften en die van de ander?

In de training voor coördinatoren wordt bovendien aandacht besteed aan het vormgeven van diversiteitsbeleid in de eigen organisatie. In het najaar van 2010 worden twee vrijwilligers- en één coördinatorentraining gegeven.

VPTZ-NETWERK ETNISCHE DIVERSITEIT: LEREN VAN EN MET ELKAAR

Ervaringen uitwisselen, leren van elkaar en elkaar inspireren rond het onderwerp 'etnische diversiteit'. Dat is het doel van het VPTZ-Netwerk Etnische Diversiteit dat op 9 april 2010 in Enschede feestelijk van start ging met (alcoholvrije) champagne. Daarbij waren veertien vertegenwoordigers van elf VPTZ-organisaties aanwezig. In totaal zijn nu vijftien VPTZ-organisaties betrokken bij het Netwerk.

Het Netwerk is toegankelijk voor alle (vrijwillige of betaalde) medewerkers van VPTZ-organisaties die geïnteresseerd zijn in etnische diversiteit en samen met anderen de missie van "Er zijn voor een ieder ..." waar willen maken, ook voor en samen met mensen van allochtone afkomst. De opzet is om twee keer

per jaar bij elkaar te komen. De invulling van de bijeenkomsten is afhankelijk van de wensen en bijdragen van de deelnemers. Naast de bijeenkomsten kunnen Netwerkliden via een internetforum vragen aan elkaar voorleggen, discussies voeren en documenten met elkaar uitwisselen (bijvoorbeeld projectplannen, een programma van een themabijeenkomst voor vrijwilligers of een verslag van een informatiebijeenkomst in een allochtone groep).

Het verslag van de eerste bijeenkomst is te lezen via www.vptznetwerk.nl. Voor meer informatie en opgave: Jos Somsen, beleidsmedewerker diversiteitsbeleid (jsomsen@vptz.nl of 030 - 659 62 66).

PRODUCTEN & DIENSTEN

Het Landelijk Steunpunt heeft allerlei producten en diensten ontwikkeld voor organisaties die met etnische diversiteit aan de slag willen. Hieronder worden er enkele uitgelicht. Kijk voor een volledig overzicht van producten en diensten op www.vptz.nl of www.vptznetwerk.nl.

Nelson Mandela, eerste zwarte president van Zuid-Afrika (1918-heden):
 “De goedheid van een mens is een vlam die wel verborgen, maar niet gedooft kan worden.”

Verlagen landelijk diversiteitsproject

In 2006/2007 heeft het Landelijk Steunpunt het landelijke diversiteitsproject ‘Het gesprek aangaan...’ uitgevoerd. In dit project is in twee pilotregio’s (Enschede en Rotterdam) met allochtone groepen gesproken over ondersteuning in de laatste levensfase. Over het project zijn twee verslagen gemaakt. De publieksversie met de titel ‘Gaaf u het gesprek aan?’ biedt geïnteresseerden handvatten om in de eigen regio het gesprek met allochtonen over de laatste levensfase aan te gaan. De uitgebreide versie ‘Het gesprek aangaan’ gaat dieper in op de activiteiten en gesprekken die in de pilotregio’s zijn (uit)gevoerd.

Verlag lokaal diversiteitsproject

In vervolg op de pilot van het Landelijk Steunpunt heeft de Stichting Leendert Vriel Enschede een lokaal diversiteitsproject uitgevoerd. De stichting doet hiervan verslag in de eindrapportage “De zorg voor allochtone stervenden en hun familie”. Het verslag is gratis te downloaden via www.vptz.nl.

Handleiding lokaal projectplan

Het Landelijk Steunpunt heeft een handleiding opgesteld voor organisaties die een lokaal projectplan rond etnische diversiteit willen schrijven. Het bevat tevens tips voor de aanvraag van subsidies.

DVD ‘Terminaal ziek – dilemma’s in migrantengezinnen’

De DVD ‘Terminaal ziek – dilemma’s in migrantengezinnen’ is ontwikkeld om discussie en uitwisseling binnen allochtone gemeenschappen op gang te brengen over dilemma’s rond het levenseinde. De DVD is opgenomen in een Turkse en Marokkaans-Arabisch versie en uitgegeven met een handleiding voor het gebruik in allochtone groepen en in trainingen voor vrijwilligers en beroepskrachten.

Themabijeenkomsten over etnische diversiteit

Coördinatoren die een themabijeenkomst over etnische diversiteit willen organiseren voor hun vrijwilligers en andere betrokkenen, kunnen gebruik maken van de handleiding die door het Landelijk Steunpunt is samengesteld.

Trainingen en Netwerk

Zie de artikelen op de pagina hiernaast.

Voorlichting over VPTZ

Het geven van voorlichting over de VPTZ-organisatie aan allochtone groepen of aan allochtone verwijzers is een goede manier om het aanbod bekend te maken en het gesprek aan te gaan. De VPTZ-organisatie en de allochtone groepen in de regio krijgen dan letterlijk een gezicht. In een handleiding voor coördinatoren wordt uiteengezet hoe zulke voorlichtingsbijeenkomsten kunnen worden voorbereid en uitgevoerd.

Folderteksten in verschillende talen

In het najaar van 2010 komen VPTZ-folderteksten in verschillende talen beschikbaar. Ze worden gepubliceerd op de website van VPTZ Nederland. Hiermee kunnen VPTZ-organisaties hun eigen meertalige folder samenstellen. Nu al te downloaden is de Turks-Nederlandse folder ‘Zorgen voor een familielid in de laatste levensfase’, over het aanbod van de Stichting Leendert Vriel Enschede.

DVD over Diversiteitsdebat

Op 4 juni 2010 organiseerde het Landelijk Steunpunt een debat over VPTZ en etnische diversiteit (zie pagina 8). Van dit debat wordt een DVD uitgebracht, die organisaties kunnen gebruiken om in de eigen regio het debat over etnische diversiteit op te starten.

Advies op maat

VPTZ-organisaties kunnen voor advies en ondersteuning rond diversiteit (etnische diversiteit maar ook ondersteuning van mensen met een verstandelijke of psychische beperking, of van families waarin een kind terminaal ziek is) contact opnemen met het Landelijk Steunpunt: info@vptz.nl, 030-6596266. De beleidsmedewerkers Thea Adlim (links) en Jos Somsen (rechts) van het project rond etnische diversiteit zijn ook rechtstreeks te bereiken via tadlim@vptz.nl en jsomsen@vptz.nl.

Dit recept is heel geschikt voor grotere groepen, bijvoorbeeld een groep vrijwilligers, of (familie van) cliënten in een hospice.

MAROKKAANSE MAALTIJDSOEP

Voor 6 personen

Ingrediënten

- 1 eetlepel olijfolie
- 2 preien, in ringen gesneden
- 1 theelepel gemalen koriander
- 1 theelepel gemalen komijn
- 1 theelepel piment
- 1 groene chilipeper, in dunne plakjes gesneden
- 400 g fijngesneden tomaten (evt. uit blik)
- 1 blik kikkererwten (400 g), gespoeld en uitgelekt
- 2 blokjes visbouillon (voor 1 liter)
- 500 g stevige witte visfilets (bijvoorbeeld koolvis, tilapia of pangasiusfilet), in grote stukken gesneden
- 50 g couscous
- Griekse yoghurt of biogarde, om te serveren
- 1 eetlepel fijngehakte verse peterselie
- 1 eetlepel fijngehakte verse munt

Bereiding

Verhit de olie in een grote pan, voeg de prei toe en laat zo’n 3 minuten op een middelhoog vuur bakken, tot de prei zacht is. Voeg de specerijen en de chilipeper toe en laat circa 2 minuten bakken tot de aroma’s vrijkomen. Voeg de tomaten, de kikkererwten, een liter water en de bouillonblokjes toe en breng aan de kook. Temper het vuur en laat 15 minuten onafgedekt sudderen.

Snij de vis in grote stukken, voeg toe aan de soep en laat nog 5 minuten koken, of tot de vis gaar is. Haal de pan van het vuur, voeg de couscous toe en dek af. Zet zo’n 10 minuten opzij, tot de couscous zacht is.

Serveer met een lepel yoghurt en bestrooi met de peterselie en de munt. Lekker met Turks brood.

DEBAT OVER ETNISCHE DIVERSITEIT

Op 4 juni 2010 vond de landelijke beleidsdag voor VPTZ-bestuurders en –coördinatoren plaats, met als titel “VPTZ, barometer van de samenleving?” De ochtend was gewijd aan “Etnische Diversiteit”.

Samen met Hans Bart (directeur van het LS) gingen drie sprekers met elkaar en met de zaal in debat over vragen als: Wat betekent onze missie van “Er zijn voor een ieder in de laatste levensfase en diens naasten” in een multiculturele samenleving? Waarom zou je werken aan diversiteit? Of waarom zou je het niet moeten doen? Wat levert het op? Wat vraagt het? Kun je daaraan werken of moeten dingen hun tijd hebben en komt het op termijn vanzelf in orde met de ondersteuning van stervende migranten? Van het debat wordt een DVD uitgebracht, die organisaties kunnen gebruiken om in de eigen regio het debat over etnische diversiteit op te starten. Voor deze krant gaven de sprekers vast een voorzet voor de discussie.

Jos Artz
Manager diversiteit van
‘s-Heeren Loo, zorgcen-
trum voor mensen met
een verstandelijke
beperking

Lucia Baboelal
Locatiemanager van
Woonzorgcentrum Jonker
Frans in Den Haag (een
vestiging van Florence-
zorg)

Gerrit van Roekel
Directeur/trainer van
Balans, een trainings-
en adviesbureau op het
gebied van diversiteit

foto: Jeroen van Kooten

“De ontmoeting als basis voor beleid ... Multicultizweverij?”

“Er is veel geschreven over culturele diversiteit, ook in de zorg. Hoewel ik dankbaar gebruik maak van alle onderzoek en literatuur, heb ik ervaren dat je pas echt leert vanuit de ontmoeting. De zuivere en onbevongen ontmoeting met de ander. De ontmoeting in woord, in de ogen en het hart.

Ik hoor de critici al roepen: “Wéér zo’n gedreven multicultizwever”. Ik nodig hen van harte uit in dialoog te gaan met mensen van diverse achtergronden. En te leren hoe ontmoeting als belangrijke kernwaarde in je organisatie leidt tot een culturomslag en tot vernieuwing van beleid. Ontmoeting dient de verbinding met elkaar. En vanuit die verbinding ontstaat leergoed, voor beide ‘partijen’. Multicultizweverij? Ik zie dat het werkt... dagelijks!

Maar hoewel niemand het belang van leren van elkaar zal ontkennen, blijkt niets zo lastig te zijn als dat. ‘Leren’ staat immers al in de opleidingsplannen gepland en de ‘ontmoeting’ doen we wel onder de koffie. Vandaar mijn vraag: “Bestuurders: heeft u al geïnvesteerd in de ontmoeting met mensen met een allochtone achtergrond? Heeft u zichzelf al de kans gegeven uzelf en uw organisatie te ontmoeten in verbinding met de multiculturele samenleving? Of is dat enkel iets voor een projectgroepje ergens in een grote stad?”

Alles wat je aandacht geeft bloeit...

*Er mogen zijn zoals je bent
Authenticiteit en kwetsbaarheid ten top
Met al je krachten en ook je verdriet
Respect, waardering en vertrouwen
Er mogen zijn zoals je bent*

*Leef en laat leven
Vrij zonder dwang
Ieder mens zijn eigen smaak
Jij zegt Allah en ik zeg God
Nou en, nou en, so what, so what?*

*Jij met een hoofddoek
Ik met een pet
Jij op jouw eigen wijze
En ik op die van mij
Er mogen zijn zoals je bent.*

“In dit gedicht heb ik willen aangeven waar het, naar mijn idee, uiteindelijk om gaat in het leven. Nieuwsgierigheid en het willen kijken door de bril van die ander staat centraal in de ontmoeting. Omgaan met verschillen wordt zo een manier van de mens zien zoals hij werkelijk is en niet zoals je hem zou willen zien.”

“Omgaan met andere anderen”

“Je kunt op verschillende manieren naar cultuur kijken. Ik vind dat onze samenleving nog ver verwijderd is van een multiculturele samenleving, ik spreek dan ook liever van een multi-etnische samenleving. We leven nog te veel langs elkaar heen. Ik weet dat kennis over ‘de ander’ nog niet wil zeggen dat het begrip oplevert, het draagt er hooguit aan bij. Ook zie ik dat ‘cultuur’ nog te vaak wordt gebruikt, door een kleine groep zelfs misbruikt, als argument om zich (deels) te onttrekken aan de samenleving. En de samenleving, dat zijn wij allen, al die mensen met hun verschillende verwachtingspatronen en beleevingswerelden. Vanuit die dynamiek van het samenleven ‘verandert’ een cultuur. Het is de uitdaging om verschillen in opvattingen en botsende waarden ter discussie te stellen en voor de eigen doelen en processen in te zetten. Meedoen en moeite doen zijn daarbij essentieel. Assimileren is geen noodzaak, want daarmee ontken je iemands eigenheid. Integreren met behoud van cultuur is eveneens onmogelijk. Participatie en blijven wie je bent, daar ligt de sleutel. Zet de stap naar ‘de ander’, stel vragen, toon gemeende empathie, biedt ruimte aan andersdenkenden, kom op voor waarden die in democratieën sterk verankerd en daarmee cultuuroverstijgend zijn. Doet u mee? Ik ga graag met u het debat aan.”

AGENDA

28.09.2010

Eéndaagse training voor
vrijwilligers over etnische
diversiteit

04.06.2010

Debat etnische diversiteit

30.09.2010

Tweede bijeenkomst VPTZ-
Netwerk Etnische Diversiteit

07.09.2010

Eéndaagse training voor
coördinatoren over etnische
diversiteit

02.11.2010

Eéndaagse training voor
vrijwilligers over etnische
diversiteit

23.09.2010

Bijdrage aan Nationaal
Congres Palliatieve Zorg

eind 2010

Slotpresentatie
VPTZ-Diversiteitsproject

De Dalai Lama, geestelijk leider in ballingschap (1935 - heden):

“Telkens wanneer ik mensen ontmoet, benader ik hen vanuit het standpunt dat we de meest fundamentele dingen met elkaar gemeen hebben. We hebben allebei een lichamelijke vorm, een geest, emoties. We worden allemaal op dezelfde manier geboren en we gaan allemaal dood. We willen allemaal gelukkig zijn en niet lijden. Als ik anderen vanuit dit standpunt bekijk, en niet de nadruk leg op onbetekenende verschillen, zoals het feit dat ik Tibetaan ben, of een andere huidskleur, godsdienst of culturele achtergrond heb, geeft mij dat het gevoel dat ik iemand ontmoet die precies hetzelfde is als ik. Ik merk dat als je anderen op dat niveau benadert, je veel gemakkelijker met elkaar kunt omgaan en communiceren.”

COLOFON

ER ZIJN VOOR EEN IEDER is een eenmalige uitgave van Vrijwilligers Palliatieve Terminale Zorg (VPTZ) Nederland. Op werkdagen is het Landelijk Steunpunt VPTZ telefonisch bereikbaar tussen 9.00 en 17.00 uur. Telefoon: (030) 659 62 66, fax: (030) 659 62 99, e-mail: info@vptz.nl, internet: www.vptz.nl

Uitgave: juni 2010

Copyright © VPTZ Nederland. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt.

Teksten: Rob Bruntink en Jos Somsen
Vormgeving: De Zagerij, ontwerp bureau voor
artdirection | grafische vormgeving

Met grote dank aan de geïnterviewde
VPTZ-cliënten, -vrijwilligers en -coördinatoren.

Deze krant is mede mogelijk gemaakt door
de projectfinanciering van het ministerie van
Volksgezondheid, Welzijn en Sport voor het
VPTZ-diversiteitsproject.

VPTZ Vrijwilligers Palliatieve
Terminale Zorg
Nederland

 Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport